

Aldous Huxley (1894 – 1963): Konec civilizace (1932)

Struktura zkoušky:

I. Beletristický text:

A. Literární druh a žánr, umělecký směr / tvůrčí skupina, literárněhistorický kontext, údaje o autorovi ve vztahu k dílu;

- B. 1. Doba a místo (děje);
2. Hlavní postavy a jejich charakteristika;
3. Námět, témata, hlavní motivy;
4. Zvláštnosti kompozice;

C. Jazykové zvláštnosti a kulturní souvislosti.

„Počkáme ještě pět minut,“ pravil Helmholtz. „Když se do té doby neobjeví, tak...“ Přerušilo ho zvonění telefonu. Zvedl sluchátko. „Haló? U telefonu.“ Dlouho poslouchal a pak zaklel. „U Fordova vozu! Hned jsem tam!“

„Kdo to byl?“ ptal se Bernard.

„Jeden známý z nemocnice v Park Lane. Divoch je tam. Zdá se, že zešlel. Rozhodně je to naléhavé. Půjdeš se mnou?“

Běželi spolu ke zdvižím.

„Což se vám líbí být otroky?“ volal divoch, když přišli do nemocnice. Byl v tváři celý zardělý a oči mu rozhořčením horečnatě svítily. „Chcete být stále nemluvnátka? Ano, nemluvnátka, vrnící a cintající,“ dodal a v zoufalství nad zvířecí tupostí těch, které přišel zachránit, je zahrnul přívalem urážek. Ale jeho nadávky se odrážely od tlustého krunýře stupidity, dívali se na něj s prázdným výrazem tupého a chmurného záští v očích. „Ano, jako podělané děti,“ křičel. Zármutek a lítost, soucit a povinnost, to vše teď bylo zapomenuto, strávila ho hluboká a silná nenávist k těm zrůdným podlidem. „Nechcete být svobodní, nechcete být skutečnými lidmi? Víte vy vůbec, co je svoboda a lidství?“ Vztek mu dodával výmluvnosti, slova se mu snadno vybavovala a jen se hrnula. „Nechcete?“ opakoval, ale nedostal žádnou odpověď. „Tak tedy dobře,“ pokračoval vztekle. „Já vás naučím. Osvobodím vás, ať chcete nebo nechcete.“ Otevřel prudce dokořán okno, které vedlo do vnitřního dvora nemocnice, a začal škatulky se somovými tabletkami vyhazovat plnými hrstmi ven. Při pohledu na tuto svévolno svatokrádež dav v khaki na chvíli zmlkl a zkameněl údivem a hrůzou. „Zbláznil se,“ šeptal Bernard s očima široce rozevřenými. „Zabijí ho. Oni ho...“ Tu se z davu ozval hlasitý křik. Vlna se hrozivě pohnula a hnula se k divochovi. „Ford mu pomoz!“ pravil Bernard a odvrátil oči.

„Přičiň se, a Ford ti pomůže.“ A se smíchem, přímo s jásavým smíchemrazil si Helmholtz Watson cestu davem.

„Svobodní, svobodní!“ řval divoch, jednou rukou házel somu na dvůr a druhou mlátil do nerozeznatelných tváří útočníků. „Svobodní!“ A náhle stál Helmholtz vedle něho – „Ten dobrák Helmholtz!“ – a dával také rány – „Být konečně lidmi!“ – a také vyhazoval jed plnýma rukama z okna, „Ano, lidmi! Lidmi!“, až už žádný jed nezbýval. Sebral příruční pokladnu a ukázal jim černou prázdnotu. „Jste svobodní!“

Delty zavily a zaútočily s dvojnásobnou zuřivostí.

II. Nebeletristický text:

A. Funkční styl, obsah, účel, vztah k prvnímu textu; B. Jazykové apod. zvláštnosti.

Henry Ford proto v roce 1913 zavedl revoluční změnu: výrobní pás. V roce 1914 tak jeho závody vyrobily přes 260 tisíc vozů, zhruba stejně, jako všechny ostatní americké automobilky dohromady. Ford to navíc zvládl jen s asi pětinovým počtem dělníků. Montážní linku Fordovi navrhl jeho inženýr William C. Klann poté, co se vrátil z návštěvy jatek v Chicagu, kde viděl takzvanou „demontážní linku“, na které byla zvířata porcována na pohybujícím se dopravním pásu. Zaujala ho

účinnost, s jakou daný pracovník vždy odřízl ten samý kousek masa. U Forda tuto metodu jednoduše obrátili: dělníci postupně přidávali součástky, až vznikl nový automobil.

„Revolučnost Fordova řízení práce spočívala v tom, že doposud kompaktní týmy mechaniků, které vyrobily auto od prvního šroubku až po odjezd z továrny, rozdělil podél pásu na segmenty, kde dělníci často dělali jen jeden přesně vymezený pohyb. Práce to byla jednoduchá, mechanická a dělníci u ní vůbec nemuseli přemýšlet – tak ostatně Ford definoval pracovní ideál ve své firmě,“ popsala základní princip fordismu v dubnu 2012 v časopisu Respekt Kateřina Šafaříková. S tím, že dělníci u práce nemusejí přemýšlet, že jsou vlastně v roli jednoduchých mechanických strojů, si Henry Ford hlavu opravdu nelámal, naopak, považoval to dokonce za dobrodiní.